

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

УДК 338.58

Грицаєнко М.І., к. е. н., ст. викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет
nick.gric@gmail.com

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗВ'ЯЗОК З СОЦІАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ

Анотація. У статті на основі критичного опрацювання літературних джерел узагальнені різноманітні трактування понять «соціальний капітал» та «транзакційні витрати», сформульовані їх авторські дефініції. Підкреслено важливу роль інституційного середовища у формуванні соціального капіталу, показаний взаємозв'язок соціального капіталу та транзакційних витрат. З метою подальшого використання у розробці методики оцінки транзакційних витрат розглянуті існуючі підходи та запропоноване власне бачення їх класифікації.

Ключові слова: інституційне середовище, капітал, соціальний капітал, транзакції, транзакційні витрати, класифікація транзакційних витрат

JEL Classification: E02, O11

Grytsaenko M.I., Ph.D. in Economics, senior lecturer
Tavriya State Agrotechnological University
nick.gric@gmail.com

TRANSACTION COSTS: SATISFACTION, CLASSIFICATION AND A CONNECTION WITH SOCIAL CAPITAL

Summary. The main purpose of the article is to study the essence of transaction costs, their classification and definition of connection with social capital.

Based on the critical study of literary sources, the author's definition of social capital as a set of able to bring income of ties and socio-economic relations that arise in a particular social network based on existing norms and trust are formulated. It is concluded that the ability of social capital to generate income is manifested in the reduction of specific transaction costs.

In the article, the essence of transaction costs is considered as a set of costs that increase the price of the product without changing its consumer value arising as a result of the interaction of enterprises with other actors of the institutional environment.

Transaction cost management requires an assessment, for which a classification is required. It is proposed to consider the classification of transaction costs by micro, mezzo and macro levels. Classification of transaction costs of the enterprise (micro level) is proposed to be considered as the cost of the transaction (information search costs, negotiation and contracting costs) and costs after the transaction (costs of specification and protection of property rights, costs of counteracting opportunistic behavior). In this case, the transaction costs of the industry (mezzo level) are proposed to be determined as the sum of transaction costs of the enterprises concerned; the transaction costs of the region (mezzo level) are estimated in the same way as the transaction costs of the national economy as a whole, for assessment of which (macro level) can be limited to the transactional sector of the economy.

It is concluded that social capital allows establishing missing links, saving time for economic agents to find the right counterparties, and discussing the conditions for conducting transactions, increasing their frequency and diversity, thereby reducing specific transaction costs.

Keywords: institutional environment, capital, social capital, transactions, transaction costs, classification of transaction costs

Постановка проблеми. Розвиток господарських відносин, а також посилення глобалізації та інтеграції призводять до активізації ділових відносин суб'єктів господарювання,

що супроводжується ростом транзакційних витрат. Високий рівень національних транзакційних витрат свідчить про недосконалість

вітчизняної інституційної структури, що негативно впливає на ефективність суспільного виробництва, конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

Отже, на сучасному етапі особливий інтерес викликають наукові пошуки напрямів удосконалення інституційного середовища як головного фактора управління транзакційними витратами суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у розробку теоретичних та практичних засад формування та розвитку соціального капіталу внесли такі вчені: іноземні: Г. Беккер, П. Бурдье, Дж. Коулмен, Д. Норт, Р. Патнем, Ф. Фукуяма; Л. Дж. Ханіфан, Т. Шульц; вітчизняні: М. Туган-Барановський, О. Шпикуляк та багато інших.

Грунтовне дослідження різних аспектів транзакційних витрат здійснили у своїх працях іноземні та вітчизняні вчені: О. Вільямсон, Т. Еггертсон, К. Ерроу, Д. Норт, а також С. Архієреєв, О. Власенко, А. Глебова, О. Євтушенко, В. Мартинець та інші. Незважаючи на суттєві наукові розробки, спостерігається відсутність єдиного підходу до визначення сутності, класифікації та взаємозв'язку транзакційних витрат і соціального капіталу, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Головною метою статті є вивчення сутності транзакційних витрат, їх класифікації та визначення зв'язку з соціальним капіталом.

Виклад основного матеріалу. Поняття «соціальний капітал» вперше було застосовано американським дослідником Л. Дж. Ханіфаном у 1916 році. Він зробив висновок про те, що соціальний капітал являє собою численні соціальні зв'язки між учасниками освітньої діяльності, місцевої громади та урядових установ [1]. Видатний вітчизняний економіст М. Туган-Барановський у тому ж році написав фундаментальну працю «Соціальні основи кооперації» [2], заклавши в ній основи майбутньої теорії соціального капіталу.

У 60-ті роки минулого сторіччя відбувалося безпосереднє формування теорії соціального капіталу, а саме, визнання науковою спільнотою праць американських економістів Т. Шульца [3] та Г. Беккера [4] по створенню концепції людського капіталу, яка розкривала

економічну роль освіти, взаємозв'язок інвестицій в людський капітал з підвищенням рівня продуктивності праці.

Глибокий аналіз соціального капіталу було проведено французьким соціологом П. Бурдье, який визначав соціальний капітал як суму ресурсів і обґрунтував можливість реалізації соціального капіталу через конвертацію його в інші форми капіталу [5]. У роботах американського економіста і соціолога Дж. Коулмена соціальний капітал – це ресурс, який сприяє розвитку економіки та вдосконаленню суспільства в цілому [6]. Американський філософ, політолог, політичний економіст і письменник японського походження Ф. Фукуяма при визначенні сутності соціального капіталу наголошував, що «це норми, неформальні норми або цінності, які роблять можливими колективні дії у групах людей» [7].

Інституційний підхід до трактування сутності поняття соціального капіталу представлений в роботах американського політолога Р. Патнема, який розкривав основні джерела його формування: мережі, норми та довіру [8], і американського економіста Д. Нортона, який розкривав соціальний капітал як елемент інституційного середовища поведінки людини [9]. На інституційний контекст соціального капіталу звертав увагу провідний український науковець О. Шпикуляк. На його переконання, «в інституційному вимірі соціальний капітал слід розглядати як сукупність матеріальних і нематеріальних активів, що констатують формування механізму соціально-економічного забезпечення» [10, с. 64].

На основі критичного опрацювання літературних джерел нами сформульовано авторське визначення соціального капіталу як сукупності здатних приносити дохід зв'язків та соціально-економічних відносин, які виникають у певній соціальній мережі на основі існуючих норм та довіри. Вважаємо, що здатність соціального капіталу приносити дохід проявляється у скороченні питомих транзакційних витрат.

При вивченні підходів науковців до визначення сутності транзакційних витрат умовно можна виділити наступні позиції:

- укладання угод;
- обмін правами власності;
- витрати економічної взаємодії;

– функціонування в ринкових умовах.

Умовність цього поділу полягає у тому, що, незважаючи на явне акцентування тієї чи іншої позиції, дефініції за своїм змістом тісно взаємопов'язані.

Так, з позицій укладання угод (контрактів) трансакційні витрати розглядають В. Бонарев [11, с. 77], О. Власенко [12, с. 5], О. Стрижак [13, с. 81], О. Шепеленко [14, с. 15] та інші дослідники. Але невід'ємною функцією ринкових відносин є саме посередницька, тобто укладання угод, тому в дефініціях цих науковців згадується ринок.

Трансакційні витрати, як витрати внаслідок обміну правами власності, визначають С. Архієреєв [15, с. 10], Т. Еггертссон [16, с. 29], О. Євтушенко [17, с. 58], Д. Норт [18, с. 45] І. Садовська й Ю. Биховець [19, с. 65] та інші науковці. У той же час, саме ринок є сукупністю економічних відносин щодо обміну правами власності між виробниками товарів (послуг) та споживачами, що зближує трактування сутності трансакційних витрат згаданих науковців з прихильниками позицій «функціонування в ринкових умовах».

Як витрати будь-якої економічної взаємодії розглядають трансакційні витрати К. Ерроу [20, с. 53], О. Прутська [21, с. 74] та інші дослідники. Але, на наш погляд, таке тлумачення поняття «трансакційні витрати» дуже загальне і не відображає специфічні особливості саме трансакцій як послідовної сукупності дій її суб'єктів по здійсненню фінансової або комерційної операції. До того ж витрати економічної системи, крім трансакційних витрат, включають трансформаційні (виробничі) витрати, що не враховано в наведених визначеннях.

Більш обґрунтованою, на наш погляд, є позиція дослідників, які розглядають сутність трансакційних витрат через призму *функціонування в ринкових умовах* (А. Глебова [22, с. 158], М. Дубініна [23, с. 63], О. Пальчук [24, с. 429, 430] та інші науковці).

Не викликає сумнівів той факт, що трансакційні витрати виникають внаслідок функціонування фірми в ринкових умовах, під час здійснення трансакції. Заслугує уваги думка про те, що кошти трансакції – це ті видатки покупців або власників підприємств, які не отримує виробник [25, с. 98]. Таким чином, на основі вивчення літературних джерел

щодо трактування сутності поняття «трансакційні витрати» можна сформулювати власну дефініцію. *Трансакційні витрати – це витрати, які збільшують ціну товару, не змінюючи його споживчої вартості, що виникають внаслідок взаємодії підприємств з іншими суб'єктами інституційного середовища.*

Управління трансакційними витратами вимагає їх оцінки, для здійснення якої необхідна класифікація, підходи до якої також неоднозначні. Так, наприклад, А. Глебова виділяє наступні види трансакційних витрат: залежно від рівня управління; за можливістю відображення в фінансових документах; щодо можливості здійснення; за періодичністю; щодо суб'єкта господарювання; за можливістю впливу на процес формування; залежно від функції [22, с. 161]. Безумовно, кожна запропонована А. Глебовою класифікаційна ознака є важливою та обґрунтованою, але, на наш погляд, запропонована класифікація має дуже загальний характер, який не наближає дослідника до визначення конкретних видів витрат, які відносяться саме до трансакційних, а також до їх оцінки.

Аналогічні претензії можна пред'явити до підходів В. Мартинець, яка при класифікації трансакційних витрат пропонує використовувати наступні ознаки: залежно від рівня управління; залежно від сфери обігу; залежно від середовища укладання трансакцій; залежно від етапу укладання трансакцій; залежно від типу контракту; за ступенем вираженості; за можливістю впливу на процес формування; за функціями; залежно від природи виникнення [26, с. 6].

Знадто абстрактними є бачення трансакційних витрат науковцями В. Марченко й І. Макалюк, які застосовують наступну класифікацію: за напрямком трансакційного впливу: вхідні та вихідні; за відкритістю: явні та неявні; за притаманністю: специфічні та універсальні [27, с. 286]. Також надмірно загальною є класифікація Т. Фурси, яка пропонує згрупувати трансакційні витрати за певними ознаками: за сутністю; за організаційною формою; за етапами виконання договору; за економічним змістом; за сферою виникнення [28, с. 96].

В залежності від власного бачення та цілей

дослідження науковці пропонують різні системи розподілення трансакційних витрат. Наприклад, А. Зелінський, аналізуючи підходи до класифікації трансакційних витрат *для цілей управління*, поділяє їх залежно від: економічного ефекту; черговості здійснення; важливості для подальшої діяльності; досягнутого результату; терміну отримання економічної вигоди; імперативних норм; цілей діяльності; місця за географічною ознакою; виміру затрачених ресурсів; вартості для підприємства [29, с. 150]. Для потреб бухгалтерського обліку Ж. Ющак розглядає трансакційні витрати як: контрольовані; неконтрольовані [30, с. 243]. Л. Демиденко, розглядаючи класифікацію трансакційних витрат у *кормовиробництві*, виділяє наступні класифікаційні ознаки: за сутністю; за етапами виконання контракту; за організаційною формою; за економічним змістом; за сферою виникнення [31, с. 94]. На наш погляд, підходи А. Зелінського, Ж. Ющак та Л. Демиденко, попри позиціонування власних пропозицій щодо класифікації трансакційних витрат як прикладних, необхідних для вирішення конкретних завдань, тем не менше мають загальний характер і не відображають специфіки відповідних сфер діяльності.

Вважаємо, що розгляд класифікаційних ознак трансакційних витрат необхідно починати з вивчення підходів до цього питання О. Вільямсоном, який розрізняє два типи трансакційних витрат: *ex ante* та *ex post*. До витрат типу *ex ante* він відносить витрати на складання проекту угоди та проведення переговорів щодо нього.

До витрат типу *ex post* О. Вільямсон пропонує включати організаційні та експлуатаційні витрати, пов'язані з використанням структури управління, в обов'язки якої входять моніторинг, а також прийняття до розгляду та розбір суперечок; витрати, що виникають через погану адаптацію, яка відбиває нездатність сторін відновлювати своє становище на контрактній кривій, що зміщується; витрати на позови, які виникають у ході пристосування контрактних відносин до непередбачених обставин (або через відсутність таких пристосувань); витрати, пов'язані з виконанням контрактних зобов'язань [32, с. 608].

О. Пальчук, розвиваючи підхід О. Вільямсона, пропонує у трансакційних витратах

виокремлювати наступні складові [24, с. 431, 432]: витрати на пошук інформації; витрати на ведення переговорів і укладання угод; витрати на вимірювання; витрати специфікації і захисту прав власності; витрати протидії опортуністичної поведінки.

Вважаємо, що класифікацію трансакційних витрат необхідно розглядати за рівнями – мікро-, мезо- та макрорівнем. Ця класифікація може стати підґрунтям для розробки методики їх оцінки. Так, класифікацію трансакційних витрат підприємства (мікрорівень) доцільно розглядати за наступними ознаками:

1) витрати до укладання угоди (*ex ante*):

– витрати на пошук інформації (витрати на маркетингові дослідження, створення баз даних про контрагентів, Інтернет-послуги, консалтингові послуги);

– витрати на ведення переговорів та укладання контрактів (представницькі витрати, юридичне супроводження процесів ведення переговорів та укладення договору);

2) витрати після укладання угоди (*ex post*):

– витрати специфікації і захисту прав власності (придбання патентів та ліцензій, витрати на врегулювання спорів у судових органах);

– витрати протидії опортуністичної поведінки (забезпечення зобов'язань, страхування ризиків).

Методика оцінки трансакційних витрат підприємства повинна враховувати запропоновані види витрат. При цьому трансакційні витрати галузі (мезорівень) можна визначати як суму трансакційних витрат відповідних підприємств.

Вважаємо, що трансакційні витрати регіону (мезорівень) повинні оцінюватись аналогічно трансакційним витратам національної економіки в цілому, для оцінки яких пропонуємо обмежитись трансакційним сектором економіки, до якого доцільно віднести оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність; тимчасове розміщування й організацію харчування; інформацію та телекомунікації; фінансову та страхову діяльність; операції з нерухомим майном; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; державне управління й оборону; обов'

язкове соціальне страхування. Саме їх послуги використовуються для «експлуатації економічної системи» [20, с. 53].

Висновки. Трансакційні витрати виникають внаслідок взаємодії підприємств з іншими суб'єктами інституційного середовища, що суттєво збільшує ціну товару, не змінюючи його споживчої вартості. Вважаємо, що скорочувати питомі трансакційні витрати дозволяє соціальний капітал, який вста-

новлює відсутні зв'язки, економить час економічних агентів на пошук необхідних контрагентів та обговорення умов здійснення трансакцій, збільшує їх частоту та різноманітність.

Перспективами подальших досліджень є розробка методики оцінки трансакційних витрат та пошук факторів, які впливають на ефективність функціонування трансакційного сектору економіки та, відповідно, знижують трансакційні витрати.

Список літератури

1. Hanifan L. J. The rural school community center / L. J. Hanifan // *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. – 1916. – №67. – Pp. 130–138;
2. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации. – Москва, 1916. [2-е изд. М., 1918. – 3-е доп. издание. – М., 1919. – Переиздание. – М.: Экономика, 1989. 496 с.];
3. Schultz T. W. The Economic value of education // Théodore W. Schultz. – New York and London: Columbia University Press, 1963. – 92 p.;
4. Becker G. S. Investment in Human Capital : A Theoretical Analysis / Gary S. Becker // *The Journal of Political Economy*. – 1962. – Vol. 70. – Issue 5, Part 2: Investment in Human Beings. – Pp. 9–49;
5. Бурдые П. Формы капитала [Электронный ресурс] / П. Бурдые // *Экономическая социология (электронный журнал)*. – 2002. – Том 3. – № 5. – С. 60–74. – Режим доступа : www.ecsoc.msses.ru;
6. Coleman J. S. Foundations of Social Theory / James Samuel Coleman. – Cambridge (MA), 1990. – Cambridge, Mass. : Belknap Press of Harvard University Press, 1990. – 993 p.;
7. Фукуяма Ф. Що таке соціальний капітал? Київська лекція Френсиса Фукуяма [Електронний ресурс] / Ф. Фукуяма // *День*. – 2006. – № 177. – Режим доступу: <http://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/shcho-take-socialniy-kapital>;
8. Putnem R. Who Killed Civic America? / R. Putnem // *Prospect*. – 1996. – March. – Pp. 66–72;
9. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Дуглас Норт. Пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 190 с.;
10. Шпикуляк О. Г. Інституційні засади формування соціального капіталу в механізмі розвитку сільських територій / О. Г. Шпикуляк, Г. Ф. Мазур // *Економіка АПК*. – 2014. – № 8. – С. 63–68;
11. Бонарев В. Трансакційні витрати як економічна категорія / В. Бонарев // *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Зб. наук. праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 8(29). – Ч.2. – Луцьк, 2011. – С.65–78;
12. Власенко О. Управління трансакційними витратами в агробізнесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / О. Власенко. – Житомир, 2009. – 21 с.;
13. Стрижак О. Трансакційні витрати на формування людського капіталу / О. Стрижак // *Економіка розвитку*. – 2009. – № 2. – С. 80–83;
14. Шепеленко О. Управління трансакційними витратами в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / О. Шепеленко. – Донецьк, 2008. – 43 с.;
15. Архієреєв С. Трансакційні витрати в умовах ринкової трансформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / С. Архієреєв. – Харків, 2002. – 34 с.;
16. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты / Т. Эггертссон; [пер. с англ. М. Каждана; науч. ред. пер. А. Нестеренко] – М.: Дело, 2001. – 407 с.;
17. Євтушенко О. Сутність та зміст трансакційних витрат / О. Євтушенко // *Економіка розвитку*. – 2009. – № 1. – С. 57–58.
18. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. [пер. с англ. А. Нестеренко, ред. Б. Мильнера] – М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 190 с.;
19. Садовська І. Теорія трансакційних витрат: генеза і сучасність / І. Садовська, Ю. Биховець // *Економіст*. – 2012. – № 4. – С. 64–66;
20. Эрроу К. Возможность и пределы рынка как механизма распределения ресурсов / К. Эрроу // *THESIS*. – 1993. – Вып. 2. – С. 53–68;
21. Прутська О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці : монографія / О. Прутська. – К.: Логос, 2003. – 256 с.;
22. Глебова А. Трансакційні витрати: сутність, види та особливості управління / А. Глебова // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки* – 2014. – Випуск 7. Частина 2. – С. 157–161;
23. Дубініна М. Регулювання трансакційних витрат аграрного сектору економіки / М. Дубініна // *Економіст*.

– 2012. – № 2. – С. 63–64;

24. Пальчук О. Проблеми формування інформаційного забезпечення управління трансакційними витратами в системі бухгалтерського обліку / О. Пальчук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – вип. 22, ч. II – С. 428–433;

25. John J. Wallis and Douglass C. North. Measuring the Transaction Sektor in the American Economy, 1870-1970, in Stanley L. Engerman and Robert E. Gallman, eds. Long-Term Factors in American Economic Growth (Chicago: The University of Chicago Press, 1986), pp. 95-162;

26. Мартинець В. Управління трансакційними витратами промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / В. Мартинець. – Суми, 2013. – 23 с.;

27. Марченко В. Методологічні основи оцінювання трансакційних витрат у контексті взаємовпливу суб'єктів інституціонального середовища / В. Марченко, І. Макалюк // Бізнес Інформ. – 2016. – № 2. – С. 285–292;

28. Фурса Т. Трансакційні витрати в сьогоденній системі управління підприємством / Т. Фурса // Формування інформаційного потенціалу бухгалтерського обліку, контроль, аналіз та аудит в умовах глобальних економічних змін. – 2013. – С. 95-97;

29. Зелінський А. Підходи до класифікації трансакційних витрат для цілей управління / А. Зелінський // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2016. – № 2 (74). – С. 148-153;

30. Ющак Ж. Підходи до класифікації трансакційних витрат для потреб бухгалтерського обліку / Ж. Ющак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – Випуск 2(14). – С. 235-245;

31. Демиденко Л. Класифікація трансакційних витрат і їх взаємозв'язок із логістичними витратами у кормовиробництві / Л. Демиденко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2011. – Випуск 2. Том 1. – С. 92-97;

32. Уильямсон О. Экономические институты капитализма: фирмы, рынки, «отношенческая» контракция / О. Уильямсон [науч. ред. В. Катъкало; пер. с англ. Ю. Благова, В. Катъкало, Д. Славнова, Ю. Федотова, Н. Цытович]. – СПб.: Лениздат; CEV Press, 1996. – 702 с.

References

1. Hanifan, L.J. (1916), "The rural school community center", *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 67, pp. 130–138;
2. Tygan-Baranovskii, M. I. (1989), *Socialnie osnovi kooperacii* [The social basis of cooperation], 3rd ed, Ekonomika, Moskva, Sovetskii Souz;
3. Schultz, T. W. (1963), *The Economic value of education*, Columbia University Press, New York and London, USA;
4. Becker, G.S. (1962), "Investment in Human Capital : A Theoretical Analysis", *The Journal of Political Economy*, vol. 70, Issue 5, part 2: Investment in Human Beings. – pp. 9–49;
5. Burdje, P. (2002), "Forms of capital", *Ekonomicheskaja socyologhyja*, [Online], vol. 3, no. 5, pp. 60-74, available at: www.ecsoc.msses.ru (Accessed 23 August 2017);
6. Coleman, J. S. (1990), *Foundations of Social Theory*, Cambridge, Mass. : Belknap Press of Harvard University Press, USA;
7. Fukujama, F. (2006), "What is social capital? Kyiv Lecture by Francis Fukuyama", *Denj*, [Online], no. 177, available at: <http://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/shcho-take-socialniy-kapital> (Accessed 23 August 2017);
8. Putnem, R. (1996), "Who Killed Civic America?", *Prospect*, March, pp. 66–72;
9. Nort, D. (1997), *Instityti, institycionalnie izmeneniya i funkcionirovanie ekonomiki* [Institutions, institutional changes and the functioning of the economy], Fond ekonomicheskoi knigi "Nachala", Moskva, Sovetskii Souz;
10. Shpykuljak, O. and Mazur, Gh. (2014), "Institutional Principles of the Formation of Social Capital in the Mechanism of Development of Rural Territories", *Ekonomika APK*, no. 8, pp. 63–68;
11. Bonarev, V. (2011), "Transaction costs as an economic category", *Ekonomichni nauky. Serija "Oblik i finansy". Zb. nauk. pracj. Lucjkyj nacional'nyj tekhnichnyj universytet*, vol. 8(29), no.2, pp.65–78;
12. Vlasenko, O. (2009), "Managing transactional costs in agribusiness", Ph.D. Thesis, Economics and management of the national economy, Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr, Ukraine;
13. Stryzhak, O. (2009), "Transaction costs for the formation of human capital", *Ekonomika rozvytku*, vol. 2, pp. 80–83;
14. Shepelenko, O. (2008), "Management of transactional costs in the economy of Ukraine", Doctor of Economics Thesis, Economics and management of the national economy, Donetsk National University, Donetsk, Ukraine;
15. Arkhijerejev, S. (2002), "Transaction costs in the conditions of market transformation", Doctor of Economics Thesis, Economic theory, Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine;
16. Eggertsson, T. (2001), *Ekonomicheskoe povedenie i instityti* [Economic behavior and institutions], Delo, Moskva, Rossiya;
17. Jevtushenko, O. (2009), "The essence and content of transaction costs", *Ekonomika rozvytku*, vol. 1, pp. 57–58;
18. Nort, D. (1997), *Instityti, institycionalnie izmeneniya i funkcionirovanie ekonomiki* [Institutions, institutional changes and the functioning of the economy], Fond ekonomicheskoi knigi «Nachala», Moskva, Sovetskii Souz;
19. Sadovsjka, I. and Bykhovecj, Ju. (2012), "The theory of transaction costs: the genesis and the present", *Ekonomist*, vol. 4, pp. 64–66;

20. Erroy, K. (1993), "The possibility and limits of the market as a mechanism for allocating resources", *THESIS*, no. 2, pp. 53–68;
21. Prutsjka, O. (2003), *Instytucjonalizm i problemy ekonomichnoji povedinky v perekhidnij ekonomici* [Institutionalism and problems of economic behavior in a transition economy], Loghos, Kyiv, Ukraine;
22. Ghljebova, A. (2014), "Transaction costs: the nature, types and features of management", *Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. Serija Ekonomichni nauky*, vol. 7, no. 2, pp. 157–161;
23. Dubinina, M. (2012), "Regulation of transaction costs of the agrarian sector of the economy", *Ekonomist*, vol. 2, pp. 63–64;
24. Paljchuk, O. (2012), "Problems of formation of information support for management of transaction costs in the accounting system", *Naukovi praci Kirovohradsjkogho nacionaljnogho tekhnichnogho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 22, no. II, pp. 428–433;
25. Wallis, J.J. and North, D.C. (1986), "Measuring the Transaction Sektor in the American Economy, 1870-1970", in Stanley L. Engerman and Robert E. Gallman, eds. *Long-Term Factors in American Economic Growth* (Chicago: The University of Chicago Press), pp. 95-162;
26. Martynecj, V. (2013), "Management of transactional expenses of industrial enterprise", Ph.D. Thesis, Economics and enterprise management, Sumy State University, Sumy, Ukraine;
27. Marchenko, V. and Makaljuk, I. (2016), "Methodological basis for assessing transaction costs in the context of interaction of the institutional environment subjects", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 285–292;
28. Fursa, T. (2013), "Transaction costs in the current enterprise management system", *Formuvannja informacijnogho potencialu bukhghaltersjkogho obliku, kontrolj, analiz ta audyt v umovakh ghlobaljnykh ekonomichnykh zmin*, vol. 1, pp. 95-97;
29. Zelinsjkyj, A. (2016), "Approaches to the classification of transaction costs for management purposes", *Naukovyj visnyk Poltavsjkogho universytetu ekonomiky i torghivli*, vol. 2, no. 74, pp. 148-153;
30. Jushhak, Zh. (2009), "Approaches to the classification of transaction costs for accounting purposes", *Problemy teoriji ta metodologhiji bukhghaltersjkogho obliku, kontrolju i analizu. Mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh pracj*, vol. 2, no. 14, pp. 235-245;
31. Demydenko, L. (2011), "Classification of transaction costs and their interrelation with logistics costs in fodder production", *Naukovi praci Poltavsjkoji derzhavnoji aghrarnoji akademiji. Serija: Ekonomichni nauky*, vol. 2, no. 1, pp. 92-97;
32. Yilyamson, O. (1996), *Ekonomicheskie instytyti kapitalizma: firmi, rinki, "otnoshencheskaya" kontraktaciya* [Economic institutions of capitalism: firms, markets, "relative" contracting], Lenizdat; CEV Press, Sankt-Peterbyrg, Rossiya.